

Teisteanais
Nàiseanta
2026

X872/75/11

Eachdraidh

DIARDAIN, 14 CÈITEAN

1:00 F – 3:40 F

Comharran gu lèir — 80

ROINN 1 — CO-THEACSAICHEAN: ALBA — 29 comharran

Feuch AON phàirt.

ROINN 2 — CO-THEACSAICHEAN: BREATAINN — 25 comharran

Feuch AON phàirt.

ROINN 3 — CO-THEACSAICHEAN: AN ROINN EÒRPA AGUS AN SAOGHAL — 26 comharran

Feuch AON phàirt.

Sgrìobh do fhreagairtean gu soilleir ann an leabhran nam freagairtean. Ann an leabhran nam freagairtean, feumaidh tu àireamh na ceist a tha thu a' freagairt a chomharrachadh gu soilleir.

Cleachd inc **gorm** no **dubh**.

Feumaidh tu leabhran nam freagairtean agad fhàgail air an deasg agad; mura fàg, dh'fhaodadh tu na comharran gu lèir airson a' phàipeir seo a chall.

ROINN 1 — CO-THEACSAICHEAN: ALBA

PÀIRTEAN

A. Cogaidhean na Saorsa, 1286–1328	<i>duilleagan 04–05</i>
B. Màiri, Banrigh na h-Alba, agus An t-Ath-leasachadh, 1542–1587	<i>duilleagan 06–07</i>
C. Cùmhnant an Aonaidh, 1689–1715	<i>duilleagan 08–09</i>
D. Imrich agus Ìmpireachd, 1830–1939	<i>duilleagan 10–11</i>
E. Linn a’ Chiad Chogaidh Mhòir, 1900–1928	<i>duilleagan 12–13</i>

ROINN 2 — CO-THEACSAICHEAN: BREATAINN

PÀIRTEAN

A. Cruthachadh nan Rìoghachdan Meadhan-aoise, 1066–1406	<i>duilleagan 14–15</i>
B. Cogadh nan Trì Rìoghachdan, 1603–1651	<i>duilleagan 16–17</i>
C. A’ Mhalairt ann an Daoine Afraganach fo Thràillealachd, 1770–1807	<i>duilleagan 18–19</i>
D. Breatainn ag atharrachadh, 1760–1914	<i>duilleagan 20–21</i>
E. A’ dèanamh Breatainn Nuadh, 1880–1951	<i>duilleagan 22–23</i>

ROINN 3 — CO-THEACSAICHEAN: AN ROINN EÒRPA AGUS AN SAOGHAL

PÀIRTEAN

A. A’ Chrois agus an Corran: Cogaidhean na Croise, 1071–1192	<i>duilleag 24</i>
B. ‘Tì agus Saorsa’: Ar-a-mach Ameireaga, 1774–1783	<i>duilleag 25</i>
C. Na SA, 1850–1880	<i>duilleag 26</i>
D. Hitler agus a’ Ghearmailt Nadsaidheach, 1919–1939	<i>duilleag 27</i>
E. A’ Bhratach Dhearg: Lenin agus Ar-a-mach na Ruis, 1894–1921	<i>duilleag 28</i>
F. Mussolini agus Eadailt nam Faisisteach, 1919–1939	<i>duilleag 29</i>
G. Saor mu dheireadh? Còraichean Catharra anns na SA, 1918–1968	<i>duilleag 30</i>
H. Sìtheachadh agus an t-Slighe gu Cogadh, 1918–1939	<i>duilleag 31</i>
I. An Dàrna Cogadh Mòr, 1939–1945	<i>duilleag 32</i>
J. An Cogadh Fuar, 1945–1989	<i>duilleag 33</i>

[DUILLEAG BHÀN]

NA SGRÌOBH AIR AN DUILLEIG SEO

ROINN 1 — CO-THEACSAICHEAN: ALBA — 29 comharran

Pàirt A — Cogaidhean na Saorsa, 1286–1328

Feuch na còig ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

1. Mìnich na h-adhbharan airson gun robh duilgheadasan mu choinneimh Alba an dèidh bàs Alasdair III, 1286–1290.

6

Tha Stòran A agus B mu thagraidhean Bhrus agus Bhalliol do rìgh-chathair na h-Alba.

Stòr A

Thuir Balliol gum bu chòir dhàsan a bhith mar rìgh a chionn 's gum b' i an nighean as sine aig Dàibhidh, Iarla Huntingdon, a bha na sheanmhair. Bha ceangal rìoghail aig Brus cuideachd tron iarla ach bho phàirt nas òige den teaghlach rìoghail. A bharrachd air sin, fhuair Brus taic am measg mòran uaislean Albannach. Chuireadh fiathachadh gu Èideard I, Rìgh Shasainn, breith a thoirt seachad eadar na diofar thagraidhean don rìgh-chathair agus bha cùirt le 104 neach-sgrùdaidh air a cur air bhonn airson co-dhùnadh a thoirt seachad.

Stòr B

Dh'iarr Rìgh Èideard I air a h-uile farpaisiche gum feumadh iad a bhith ga ghabhail mar àrd-uachdaran nuair a choinnich iad aig Caisteal Bhearaig. Bha tagradh Raibeirt Bhrus stèidhichte air ball nas òige den teaghlach rìoghail tro nighean Iarla Dàibhidh. Bha taic làidir aig Brus bho phrìomh bhuill de dh'uaisleachd na h-Alba. Bha an tagradh aig Iain Balliol don rìgh-chathair a chionn 's gun robh e na ogha do Devorgilla, an nighean bu shine aig Iarla Huntingdon.

2. Dèan coimeas eadar beachdan **Stòran A** agus **B** mu na tagraidhean aig Brus agus aig Balliol do rìgh-chathair na h-Alba.

4

(Dèan coimeas air na stòran san fharsaingeachd agus/no gu mionaideach.)

Tha Stòr C a' toirt cunntas air mar a chuir Èideard Alba fo cheannsal gu ruige 1296.

Stòr C

Ann an 1296, chaidh Rìgh Èideard I tarsainn Abhainn Tweed agus chreach e baile Bhearaig, a' marbhadh mìltean de dhaoine. Ron seo, bha Èideard I air a bhith càirdeil ri Alba agus bha uaislean na h-Alba air iarraidh air an cuideachadh gus rìgh a thaghadh. An dèidh Bearaig, chaidh Iarla Surrey a chur le Èideard I gu Dùn Bàrr gus an caisteal a ghlacadh. Chaidh iomadh Fear-dìon agus ceannard Albannach a ghlacadh aig Blàr Dhùn Barra. Lean Èideard air leis an arm aige, a' caismeachd suas tro Alba, a' gabhail thairis bhailtean leithid Haddington agus Lauder.

3. Dè cho slàn 's a tha **Stòr C** a' toirt cunntas air mar a chuir Èideard Alba fo cheannsal gu ruige 1296? 6
(Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)

4. Dè an ìre gum b' e neartan armailteach Shasainn am prìomh adhbhar airson gun do chaill na h-Albannaich Blàr na h-Eaglaise Brice? 9
(Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus **tòiseachadh** agus an uair sin **measadh cothromach** a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu **co-dhùnadh reusanta**.)

5. Thoir cunntas air a' chòmhstri a bh' aig Raibeart Brus ri a nàimhdean Albannach agus mar a thug e buaidh orra ro 1314. 4

[Theirig a-nis gu ROINN 2 a' tòiseachadh air *duilleag 14*]

ROINN 1 — CO-THEACSAICHEAN: ALBA — 29 comharran

Pàirt B — Màiri Banrigh na h-Alba, agus an t-Ath-Leasachadh, 1542–1587

Feuch na còig ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

6. Mìnich na h-adhbharan airson gun do dh'fhàillig oidhirpean gus ath-leasachadh a dhèanamh san Eaglais Chaitligeach.

6

Tha Stòran A agus B mun tagradh a bh' aig Màiri Banrigh na h-Alba do rìgh-chathair Shasainn.

Stòr A

B' i Màiri Banrigh na h-Alba am prìomh cho-fharpais each aig Ealasaid I airson rìgh-chathair Shasainn. Bha a' bhanrigh Albannach a' tagradh gun robh còir aicese a bhith a' riaghladh Shasainn a chionn 's gum b' ise iar-ogha Eanraig VII. An dèidh bàs Èideird VI agus Màiri I, b' i Ealasaid an tè mu dheireadh de chlann Eanraig VIII, a dh'aindeoin gach iomadh pòsadh a rinn e. Bha cuid de Chaitligich a' creidsinn gun robh còir riaghlaidh na b' fheàrr aig Màiri na bha aig Ealasaid.

Stòr B

Nuair a fhuair Ealasaid I an rìgh-chathair ann an 1558, bha Màiri Banrigh na h-Alba mar fhìor cho-fharpais each airson a' Chrùin. Bha mòran Chaitligeach a' diùltadh tagradh Ealasaid don rìgh-chathair às leth Màiri. Bhathar a' meas Ealasaid a bhith dìolain air sàilleibh a' phòsaidh eadar Eanraig VIII agus Anne Boleyn, a bha fo dheasbad. Bha Màiri de shliochd Eanraig VII ann an loidhne dhìreach, agus thug seo deagh thagradh dhi airson Crùn Shasainn. Bha a' chòmhstri mu na còraichean aca air an rìgh-chathair ag adhbharachadh fhrionasan leantainneach.

7. Dèan coimeas eadar beachdan **Stòran A** agus **B** mun tagradh a bh' aig Màiri Banrigh na h-Alba do rìgh-chathair Shasainn.

4

(Dèan coimeas air na stòran san fharsaingeachd agus/no gu mionaideach.)

Tha Stòr C a' toirt cunntas air an fhàs ann am Pròstanachd ann an Alba.

Stòr C

Coltach ri iomadh dùthaich eile, bha atharrachadh cràbhaidh mòr mu choinneimh Alba ann am meadhan nan 1500an. Bha ath-leasachairean leithid Iain Knox a' tàladh mòran luchd-taic air feadh na dùthcha a bha measail air an dòigh san robh e a' cur air adhart adhradh stèidhichte air a' Bhìoball. Bha barrachd dhaoine ann an Alba a' leantainn teagasgan nan ceannardan Pròstanach Eòrpach, leithid Martin Luther agus John Calvin. Aig an àm seo, bha am monarc na ball de dh'Eaglais Chaitligeach na Ròimhe. Ach bha an àireamh de dh'uaislean na h-Alba a bha a' toirt taic do Phròstanachd a' dol am meud agus iad an dùil ri bhith a' faighinn barrachd cumhachd. Ro dheireadh 1560, bha Pròstanachd air fàs gu bhith na phrìomh chreideamh na h-Alba, a' gabhail àite a' chreideimh Chaitligich.

8. Dè cho slàn 's a tha **Stòr C** a' toirt cunntas air an fhàs ann am Pròstanachd ann an Alba? 6
(Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)
9. Dè an ìre gun robh pòsadh na phrìomh dhuilgheadas mu choinneimh Màiri fhad 's a bha i a' riaghladh Alba ro 1567? 9
(Cleachd d' fhiosrachadh fhèin **aig an toiseach**, agus an uair sin **thoir cunntas cothromach** air a' bhuaidh a bha aig diofar nithean agus thig gu **co-dhùnadh reusanta**.)
10. Thoir cunntas air na thachair rè cùis-cùirte agus cur-gu-bàs Màiri Banrigh na h-Alba. 4

[Theirig a-nis gu ROINN 2 a' tòiseachadh air *duilleag 14*]

ROINN 1 — CO-THEACSAICHEAN: ALBA — 29 comharran

Pàirt C — Cùmhnant an Aonaidh, 1689–1715

Feuch na còig ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

11. Mìnich na h-adhbharan airson gun robh duilgheadasan eaconamach mu choinneimh Alba, 1689–1707.

6

Tha Stòran A agus B mu adhbharan nam frionasan a bh' ann eadar Alba agus Sasainn, 1689–1707.

Stòr A

Air 5 Samhain 1688, thàinig Uilleam Orains air tìr aig Brixham agus mheàrrs e leis an arm aige a dh'ionnsaigh Lunnainn, far an deach a chrùnadh mar rìgh. Ach dh'fhuirich mòran Albannach dìleas do chùis nan Stiùbhartach an dèidh na h-Ar-a-mach Ghlòirmhoir. Bha Albannaich feargach mu Achd an Rèiteachaidh, a bha a' cur an cèill nach faodadh ach Pròstanaich rìgh-chathair Shasainn mar oighrean. Ghabh Pàrlamaid na h-Alba ri Achd na Tèarainteachd, a chuir an cèill gun robh còir aca monarc a thaghadh gu neo-eisimeileach bho Shasainn.

Stòr B

An dèidh na h-Ar-a-mach Ghlòirmhoir, bha mòran Albannach fhathast ag iarraidh an t-seann rìgh, Seumas Stiùbhart, a bhith a' riaghladh, an àite Uilleim Orains. Ach an dèidh a mhì-bhuaidh aig Blar na Bòinne, thill Seumas don Fhraing air fògradh. Ghabh Pàrlamaid na h-Alba ri lagh a chuir an cèill gum b' urrainn dhaibh rìgh a thaghadh dhaibh fhèin gun a bhith ag iarraidh cead bho Shasainn. Bha cuid de dh'Albannaich mì-thoilichte nach gabhadh Pàrlamaid Shasainn ach ri rìgh Pròstanach a-mhàin.

12. Dèan coimeas eadar beachdan **Stòran A** agus **B** mu adhbharan nam frionasan eadar Alba agus Sasainn, 1689–1707.

4

(Dèan coimeas air na stòran san fharsaingeachd agus/no gu mionaideach.)

Tha Stòr C a' toirt cunntas mu bheachdan clèir na h-Alba a thaobh an Aonaidh.

Stòr C

Bha Caitligich an aghaidh an Aonaidh, a chionn 's gun robh e a' dèanamh tèarainte co-arbas Hanòbharach agus bha iadsan dìleas do mhonarcachd nan Stiùbhartach. Bha iomagain air na h-Easbaigich Albannach gum biodh an Eaglais Chlèireach a' cumail oirre a bhith ann an suidheachadh ceannasach mar phrìomh eaglais na h-Alba an dèidh an Aonaidh. Thàinig ceannardan na h-Eaglaise Clèirich còmhla gus a' chùis a dheasbad ann an Àrd-sheanadh Eaglais na h-Alba 1706. Bha iomagain air na Clèirich gum biodh an t-Aonadh a' cur car den t-suidheachadh aca mar chreideamh stàit na h-Alba. Bha an Eaglais Chlèireach a' creidsinn gum faodadh an t-Aonadh a bhith a' sparradh orra structar rangachdail, leithid le bhith a' sparradh easbaigean agus smachd rìoghail air an Eaglais.

13.	Dè cho slàn 's a tha Stòr C a' toirt cunntas air beachdan clèir na h-Alba air an Aonadh?	6
	(Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)	
14.	Dè an ìre gum b'e coirbteachd an adhbhar bu chudromaiche gun do dh'aontaich na h-Albannaich ri Cùmhnant an Aonaidh?	9
	(Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus tòiseachadh agus an uair sin measadh cothromach a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu co-dhùnadh reusanta.)	
15.	Thoir cunntas air buaidhean eaconamach an Aonaidh air Alba gu ruige 1715.	4

[Theirig a-nis gu ROINN 2 a' tòiseachadh air *duilleag 14*]

ROINN 1 — CO-THEACSAICHEAN: ALBA — 29 comharran

Pàirt D — Imrich agus Ìmpireachd, 1830–1939

Feuch na còig ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

16. Mìnich na h-adhbharan airson gun tàinig mòran in-imrichean Èireannach a dh'Alba, 1830–1939.

6

Tha Stòran A agus B mu bhuaidh na h-Ìmpireachd air Alba.

Stòr A

Rinn feadhainn ann an Alba, leithid an teaghlach Tennant, fortanan mòra le bhith a' reic nan ceimigean aca ri dùthchannan eile san Ìmpireachd. Bha einnseanan-trèan a chaidh a thogail ann an Alba air an às-mhalairt don Ìmpireachd, rud a chuidich an gnìomhachas gu bhith a' fàs gu mòr. Ann an 1922, bha an Ìmpireachd a' riaghladh barrachd is mu 458 millean neach air feadh na cruinne, a' gabhail a-steach 58 dùthchannan is ranntairean. Bha eaconamaidh na h-Alba, ge-tà, air fàs ro eisimeileach air às-mhalairt mar thoradh air malairt leis an Ìmpireachd.

Stòr B

Bha Alba soirbheachail, ach bha eas-bhuannachd ann dhan eaconamaidh, oir bha an dùthaich ro eisimeil air às-mhalairt don Ìmpireachd. Ach bha mòran bhuannachdan ann. Chaidh einnseanan-trèan a chur gu diofar chèarnaidhean na h-Ìmpireachd, rud a bha a' toirt air a' ghnìomhachas a bhith a' fàs. Bha teaghlaichean Albannach, leithid nan Tennants, a' dèanamh tòrr airgid le bhith a' reic cheimigean air feadh na h-Ìmpireachd. Bha am factaraidh cheimigean aca am measg an fheadhainn bu mhotha san Roinn Eòrpa.

17. Dèan coimeas eadar beachdan Stòran A agus B mun bhuaidh a bh' aig an Ìmpireachd air Alba.

4

(Dèan coimeas air na stòran san fharsaingeachd agus/no gu mionaideach.)

Tha Stòr C a' toirt cunntas air fastachd in-imrichean ann an Alba, 1830–1939.

Stòr C

Thuinich in-imrichean lùdhach sa mhòr-chuid ann an Glaschu, ach bha àireamh nach beag dhiubh ann am mòr-bhailtean eile na h-Alba ro dheireadh nan 1930an. Bha in-imrichean lùdhach an sàs ann an gnìomhachas an tombaca, agus dh'fhàs mòran dhiubh gu math beairteach. Bha in-imrichean lùdhach cuideachd buailteach a bhith a' cur air dòigh gnothachas leithid bùth tàilleir no seudaire. Bha Eadailtich gu tric a' cur air dòigh ghnòthachasan dhaibh fhèin, leithid bùth reòiteagan Valvona & Crolla ann an Dùn Èideann. Bha in-imrichean Eadailteach cuideachd ag obair ann am bùithtean iasg is tiops—mar eisimpleir, Castelveccchi's ann am Pàislig. Bha fèill mhòr air seo le muinntir Albannach na sgìre.

18. Dè cho slàn 's a tha **Stòr C** a' toirt cunntas air fastachd in-imrichean ann an Alba, 1830-1939? 6
(Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)
19. Dè an ìre gum b' e sgeamaichean riaghaltais am prìomh adhbhar airson às-imrich nan Albannach? 9
(Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus **tòiseachadh** agus an uair sin **measadh cothromach** a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu **co-dhùnadh reusanta**.)
20. Thoir cunntas air a' bhuaidh a bh' aig Albannaich fa leth air na dùthchannan ùra aca. 4

[Theirig a-nis gu ROINN 2 a' tòiseachadh air *duilleag 14*]

ROINN 1 — CO-THEACSAICHEAN: ALBA — 29 comharran

Pàirt E — Linn a' Chiad Chogaidh Mhòir, 1900–1928

Feuch na còig ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

21. Mìnich na h-adhbharan airson gun robh Albannaich a' tairgsinn gu saor-thoileach a bhith a' sabaid air Aghaidh an Iar.

6

Tha Stòran A agus B mu mar a chaidh itealain a chleachdadh sa Chogadh Mhòr.

Stòr A

Chaidh itealain a leasachadh mar theicneòlas dìreach goirid ro bhriseadh a-mach a' Chiad Chogaidh Mhòir. Chaidh an cleachdadh an toiseach gus suidheachaidhean an nàmhaid aithneachadh agus gluasadan shaighdearan fhaicinn. A dh'aindeoin 's gun robh iad feumail, glè thrì dh'fheumadh itealain tilleadh don ionad-airm air sgàth trioblaidean einnsein no connaidh. Ro dheireadh a' Chogaidh, bha an dà thaobh air itealain-cogaidh a thoirt a-steach a bha a' feuchainn ri itealain an taoibh eile a thoirt a-nuas. B' e seo dìreach aon phàirt de chaochlaidhean teicneòlais a' chogaidh.

Stòr B

Dh'fhaodadh itealain a bhith neo-earbsach air sgàth trioblaidean einnsein agus solair connaidh. Bha mun dàrna leth de na leòintich ann am Feachd Adhair Bhreatainn mar thoradh air tubaistean. Bhathar a' cleachdadh itealain gus faighinn a-mach càit an robh saighdearan an nàmhaid agus càit an robh na gunnaichean aca suidhichte. Chaidh itealain-cogaidh a thoirt a-steach a rachadh air tòir air itealain an nàmhaid agus a bhiodh gan sgrios. Thòisich na Gearmailtich fiù 's air dealbhachadh a dhèanamh airson itealain Zeppelin, a bha gu bhith anamhòr agus comasach air astaran fada a shiubhal, dom b' urrainn bomaichean a leagail air mòr-bhailtean leithid Dhùn Èideann.

22. Dèan coimeas eadar beachdan **Stòran A** agus **B** air mar a chaidh itealain a chleachdadh sa Chogadh Mhòr.

4

(Dèan coimeas air na stòran san fharsaingeachd agus/no gu mionaideach.)

Tha Stòr C a' toirt cunntas air dleastanas atharrachail bhoireannach sa chomann-shòisealta rè a' Chogaidh Mhòir.

Stòr C

An dèidh briseadh a-mach a' chogaidh, ghabh barrachd bhoireannach obair ann an gnìomhachasan troma leithid togail-bhàtaichean air Abhainn Chluaidh. Ghabh boireannaich ri dreuchdan ùra leithid frithealadh sa phoileas ann an Gretna. Le mòran fhireannach air falbh gu saor-thoileach a' sabaid, b' èiginn do bharrachd bhoireannach lan uallach a ghabhail orra fhèin airson an teaglaich agus airson obair. Uaireannan, bha barrachd saorsa airgid na lùib, leis gun robh boireannaich saor a bhith a' cur rompha ciamar a bhiodh iad a' cosg an cuid airgid. Ach, a thaobh mòran de na h-atharrachaidhean seo, cha do lean iad orra an dèidh crìoch a' Chogaidh.

23. Dè cho slàn 's a tha **Stòr C** a' toirt cunntas air dleastanas atharrachail bhoireannach sa chomann-shòisealta rè a' Chogaidh Mhòir? 6
(Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)
24. Dè an ìre gum b' e farpais bho thall thairis am prìomh adhbhar gun do chrìon gnìomhachas throm an dèidh 1918? 9
(Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus **tòiseachadh** agus an uair sin **measadh cothromach** a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu **co-dhùnadh reusanta**.)
25. Thoir cunntas air na thachair rè nan stailcean màil. 4

[Theirig a-nis gu ROINN 2 a' tòiseachadh air *duilleag 14*]

ROINN 2 — CO-THEACSAICHEAN: BREATAINN — 25 comharran

Pàirt A — Cruthachadh nan Rìoghachdan Meadhan-aoise, 1066–1406

Feuch na còig ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

Tha Stòr A a' mìneachadh nan adhbharan airson gum b' urrainn do dh'Uilleam a' chumhachd aige a dhaingneachadh an dèidh 1066.

Stòr A

An dèidh Blàr Hastings, ghabh Uilleam an Ceannsaiche ceuman gus a' chumhachd aige a leudachadh air feadh Shasainn. Thug Uilleam air luchd-rianachd Nòrmanach a bhith a' gabhail thairis dhreuchdan cudromach, agus mar thoradh air sin bha làn smachd aige air an riaghaltas. Thug Uilleam a-steach ìre àrd de chìsean, agus thug seo barrachd airgid dha leis am faodadh e a' chumhachd aige a leudachadh. Bha a' chrìoch a tuath air a dèanamh tèarainte nuair a dh'aithnich Rìgh Maol Chaluim na h-Alba Uilleam mar Rìgh Shasainn aig coinneamh ann an 1072. Le bhith a' togail chaistealan Motte agus Bailey, bhathar a' dèanamh bhailtean tèarainte, agus leig seo le Uilleam a bhith a' sparradh an ùghdarrais aige air an t-sluagh.

26.	Dè cho slàn 's a tha Stòr C a' mìneachadh nan adhbharan airson gum b' urrainn do dh'Uilleam a' chumhachd aige a dhaingneachadh an dèidh 1066?
(Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)	6
27.	Mìnich na h-adhbharan airson gun robh eas-aonta ann eadar Àrd-easbaig Thomas Becket agus Eanraig II.	6
28.	Thoir cunntas air beatha agus dleastanasan shargartan agus mhanach.	4

Tha Stòran B agus C mu cho cudromach 's a bha an Eaglais sa chomann-shòisealta, a' gabhail a-steach an siostam fiùdalach.

Stòr B

Bha rangachd agus sealbh fearainn nam pàirtean cudromach den structar fhiùdalach, a bha buadhach ann an Roinn-Eòrpa nam meadhan-aoisean. Bha an siostam fiùdalach a' dèanamh cinnteach gun robh an Eaglais dìleas gu seasmhach don mhonarc, oir bha sin a' dèanamh an t-suidheachaidh aca tèarainte. Bha an Eaglais a' gabhail ri na h-uallaichean armailteach aca agus bha easbaigean dealasach mu bhith a' toirt fiathachadh do ridirean a thighinn do na fearainn aca. Bha moraieran is baranan a' toir taic do dh'àite na h-Eaglaise san t-siostam fhiùdalach agus na h-oighreachdan ana-mhòra a bha fo smachd na h-Eaglaise.

Stòr C

Bha iomadh easbhaidh san t-siostam fhiùdalach agus chunnacas mòran eisimpleirean de mar a bha daoine na aghaidh air feadh linn nam meadhan-aoisean. Bha na h-uaislean gu tric diombach mu bheairteas na h-Eaglaise agus a' bhuaidh a bh' aca mar thoradh air an inbhe aca mar uachdarain-fearainn mhòra. A dh'aindeoin seo, bha mòran san Eaglais diombach mun t-siostam fhiùdalach, oir dh'fhaodadh e an t-ùghdarras aca a lùghdachadh às leth a' mhonarc. Bha ceannardan Eaglaise air an sàrachadh air sàilleibh mar a b' èiginn dhaibh am fearann aca a thoirt air falbh do ridirean.

29. Dèan coimeas eadar beachdan **Stòran B** agus **C** mu cho cudromach 's a bha an Eaglais sa chomann-shòisealta, a' gabhail a-steach an siostam fiùdalach.

4

(Dèan coimeas air na stòran san fharsaingeachd agus/no gu mionaideach.)

Tha Stòr D à leabhar-teacsa a chaidh a sgrìobhadh le eòlaiche-eachdraidh ann an 2016.

Stòr D

Bha Ar-a-mach an Luchd-tuatha ann an 1381 mar dhiùltadh an t-siostaim fhiùdalaich agus chaidh a thòiseachadh le toirt a-steach cìs-cheann ann an 1377. Nuair a thàinig neach-togail chìsean a bhaile beag ann an Essex, dhiùlt an luchd-tuatha a' chis-cheann aca a phàigheadh. Sgaoil an dùbhlán seo do bhailtean beaga eile mu timcheall ann an Kent agus thòisich luchd-tuatha air caismeachd a dh'ionnsaigh Lunnainn. Bha an còmhlan luchd-tuatha air a threòrachadh le fear air an robh an t-ainm Wat Tyler. Bha Ar-a-mach an Luchd-tuatha mar chunnart mòr do chumhachd na monarcachd.

30. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr D** mar fhianais air na thachair rè Ar-a-mach an Luchd-tuatha ann an 1381.

5

(Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, **cò** sgrìobh e, **cuin** a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, **dè** tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

[Theirig a-nis gu ROINN 3 a' tòiseachadh air *duilleag 24*]

ROINN 2 — CO-THEACSAICHEAN: BREATAINN — 25 comharran

Pàirt B — Cogadh nan Trì Rìoghachdan, 1603–1651

Feuch na còig ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

Tha Stòr A a' mìneachadh nan adhbharan airson gun robh argamaidean ann mu theachd-a-steach agus creideamh eadar Rìgh Seumas VI is I agus a' Phàrlamaid.

Stòr A

Bu mhiann le Rìgh Seumas VI is I airgead a chosg gun eadraiginn, ach bha a' Phàrlamaid feumach air smachd a chumail air an ionmhas. Cha robh a' Phàrlamaid airson airgead a thoirt do Sheumas a chionn 's gun robh iad a' faireachdainn gun robh e a' cosg cus orrasan ris an robh e fàbharach. Bha Seumas airson sìth a chumail ris an Spàinn agus, mar sin, rinn e oidhirpean gus pòsadh Spàinnteach a chur air dòigh airson a mhic. Bha am poileasaidh aige a thaobh pòsadh Spàinnteach ag adhbharachadh dùbhlann anns a' Phàrlamaid, oir bha eagal orra gum faodadh e buaidh Chaitligeach ath-bheothachadh. Cuideachd, bha am modh san robh Seumas a' togail airgid, leithid le bhith a' reic thiotalan, ag adhbharachadh barrachd chonnsaidean ris a' Phàrlamaid.

31. Dè cho slàn 's a tha **Stòr A** a' mìneachadh nan adhbharan airson gun robh argamaidean mu theachd-a-steach agus creideamh eadar Rìgh Seumas VI is I agus a' Phàrlamaid?

6

(Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)

32. Mìnich na h-adhbharan airson gun robh na poileasaidhean aig Teàrlach I ag adhbharachadh thrioblaidean, 1625–1629.

6

33. Thoir cunntas air na thachair nuair a rinn na h-Albannaich ionnsaigh air Sasainn ann an 1640.

4

Tha Stòran B agus C mu bheachdan a thaobh bàs Bhuckingham.

Stòr B

Rè a bheatha agus fhad 's a bha e ann an cumhachd, bha làthaireachd Bhuckingham a' cur fearg an dà chuid air a' Phàrlamaid agus air a' phoball. Chaidh Buckingham a mharbhadh le sgian san taigh-òsta Greyhound Inn ann am Portsmouth fhad 's a bha e a' feuchainn ri airgead a thogail airson iomairt eile. Chaidh fàilte a chur air bàs Bhuckingham leis a' phoball, a bha den bheachd gun robh e eu-comasach. Bha fàilte ga chur air foill-mhurt Bhuckingham le mòran anns a' Phàrlamaid a bha air a bhith na aghaidh. Chreid feadhainn gum biodh a bhàs a' saoradh an rìgh bhon droch bhuaidh a bh' aig Buckingham.

Stòr C

Nuair a bhàsaich Buckingham, bha mòran dhaoine a' creidsinn gun robh a bhàs mar bhuille chruaidh don dùthaich. Ged a bha na h-oidhirpean armailteach aige air fàilligeadh, leithid triall-turas gu Cádiz, b' e a rùn a bhith a' neartachadh Shasainn. Ach, shaoil cuid gum biodh bàs Bhuckingham a' lagachadh an rìgh agus na dùthcha. San fharsaingeachd, bha cuid am measg nam Ball Pàrlamaid brònach gun deach a mharbhadh le foill.

34. Dèan coimeas eadar beachdan **Stòran B** agus **C** mu bheachdan dhaoine a thaobh bàs Bhuckingham.

4

(Dèan coimeas air na stòran san fharsaingeachd agus/no gu mionaideach.)

Tha Stòr D à leabhar-teacsa a chaidh a sgrìobhadh le eòlaiche-eachdraidh ann an 2017.

Stòr D

Bha an t-Ar-a-mach Èireannach, san Dàmhair 1641, na èirigh chudromach a chaidh a chur an gnìomh le grunn adhbharan. Thòisich an t-ar-a-mach nuair a bha na h-uaislean Caitligeach air arm a thoirt ri chèile bhon t-sluagh Chaitligeach nas bochda. Ron seo, bha diomb air a bhith ag èirigh mar thoradh air na bhathar a' meas mar leth-bhreith fo riaghladh Shasainn. Thòisich na reubaltaich air ionnsaigh a dhèanamh air luchd-tuineachaidh Pròstanach ann an Uladh agus dh'adhbharaich seo fòirneart fad is farsaing air gach taobh. Chaidh mòran luchd-tuineachaidh Uladh a mharbhadh, agus chaidh cuid eile am fuadach far an fhearainn.

35. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr D** mar fhianais air na thachair rè an Ar-a-mach Èireannaich.

5

(Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, cò sgrìobh e, cuin a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, dè tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

[Theirig a-nis gu ROINN 3 a' tòiseachadh air *duilleag 24*]

ROINN 2 — CO-THEACSAICHEAN: BREATAINN — 25 comharran

Pàirt C — A’ mhalairt ann an daoine Afraganach fo thràillealachd, 1770–1807

Feuch na còig ceistean a leanas a’ cleachdadh d’ fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

Tha Stòr A a’ mìneachadh nan adhbharan gun robh droch bhuaidh aig a’ mhalairt ann an Afraganach fo thràillealachd air comainn-shòisealta ann an Afraga.

Stòr A

Bha an t-iarrtas airson obair dhaoine fo thràillealachd air fàs gu mòr san t-17^{mh} linn. Ach bha a’ mhalairt ga leudachadh le Breatainn, gu h-àraid san 18^{mh} linn. Tha mòran ag argamaid gum b’ ann a chionn ’s gun robh Eòrpaich a’ malairt bhall-arm a bha tuilleadh cogaidh ann an Afraga an Iar. Dh’fhàs cuid de na stàitean Afraganach, leithid Ashanti agus Dahomey, nas beairtiche mar thoradh air seo. Ach chaidh cultaran eile a chall agus iad air an gabhail thairis le an nàimhdean. Chaidh mòran Afraganach a mharbhadh rè chòmhstrithean mu thràillealachd. A bharrachd air sin, chaidh milleanan de dhachaighean dhaoine a sgrios rè nan cogaidhean seo.

- 36.** Dè cho slàn ’s a tha **Stòr A** a’ mìneachadh nan adhbharan airson gun robh droch bhuaidh aig a’ mhalairt ann an Afraganaich fo thràillealachd air comainn-shòisealta ann an Afraga?

6

(Cleachd an stòr agus d’ fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)

- 37.** Mìnich na h-adhbharan airson gun tug a’ mhalairt Charibbeanach buaidh air eaconamaidh Bhreatainn.

6

- 38.** Thoir cunntas air na còraichean-obrach air na planntachasan airson Afraganaich fo thràillealachd.

4

Tha Stòran B agus C mu oidhirpean a rinn Afraganaich fo thràillealachd gus an saorsa fhaighinn.

Stòr B

Bha Afraganaich fo thràillealachd feargach gun deach an toirt às an tìrean fhèin. Bha iad airson am beatha atharrachadh. Airson mòran, bha cunnart ann gun rachadh am peanasachadh airson teicheadh, ach b' fhiach an cunnart sin ma bha cothrom gu bhith aca air an saorsa fhaighinn. Bhiodh teaghlaichean a' feuchainn ri teicheadh còmhla, oir bha cothrom nas fheàrr ann gum maireadh iad beò ma bha iad còmhla. Chaidh aig cuid de na h-Afraganaich a fhuair às air fuireach saor bho na planntachasan.

Stòr C

Sna beagan bhliadhnaichean mu dheireadh, thathar air barrachd obrach a dhèanamh mar rannsachadh air na diofar dhòighean san robh Afraganaich fo thràillealachd a' sabaid air ais an aghaidh an sealbhadairean. Chuir mòran theaghlaichean romhpa gun dealaichheadh iad bho chèile gus na cothroman soirbheachais aca a mheudachadh. Airson mòran Afraganach fo thràillealachd, bha eagal ro mhòr orra ro ruith air falbh air eagal 's gun rachadh am peanasachadh gu trom. Am measg dhaoine fo thràillealachd, ged a ruith feadhainn air falbh, is tric nach deach aca air cumail orra a bhith saor a chionn 's gun deach an glacadh agus an tilleadh do na planntachasan.

39. Dèan coimeas eadar beachdan **Stòran B** agus **C** mu oidhirpean a rinn Afraganaich fo thràillealachd gus an saorsa fhaighinn.

4

(Dèan coimeas air na stòran san fharsaingeachd agus/no gu mionaideach.)

Tha Stòr D à leabhar-teacsa a chaidh a sgrìobhadh le eòlaiche-eachdraidh ann an 2009.

Stòr D

Rugadh William Wilberforce ann an Hull ann an 1759. Nuair a bha e òg, cha robh e glè chràbhach, ach thairis air ùine dh'fhàs e gu bhith na chreidmheach làidir ann an Crìosdaidheachd. Thug seo air a bhith ag èisteachd mu dhùbhlann do thràillealachd. Bhruidhinn Wilberforce aig diofar choinneamhan poblach, a' togail fianais an aghaidh mar a bhathar a' làimhseachadh Afraganaich. Chuidich e le bhith a' toirt am follais athchuingean an aghaidh tràillealachd. Mar thoradh air seo, bha e tric mu choinneimh bagairtean fòirneirt. Ach cha do chuir sin eagal air Wilberforce agus lean e air ag obair le buill de bhuidhnean iomairt an aghaidh tràillealachd.

40. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr D** mar fhianais air an dreuchd a bh' aig William Wilberforce sna h-iomairtean gus cur às.

5

(Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, cò sgrìobh e, cuin a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, dè tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail** às.)

[Theirig a-nis gu ROINN 3 a' tòiseachadh air *duilleag 24*]

ROINN 2 — CO-THEACSAICHEAN: BREATAINN — 25 comharran

Pàirt D — Breatainn ag atharrachadh, 1760–1914

Feuch na còig ceistean a leanas a’ cleachdadh d’ fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

Tha Stòr A a’ mìneachadh nan adhbharan gun robh taigheadas de dhroch chàileachd ann am Breatainn ro 1900.

Stòr A

Bha ìrean bith-beò a’ dol am feabhas gu mall san dàrna leth den 19^m linn, ach airson na mòr-chuid de phoball Bhreatainn bha iad fhathast glè ìosal. Mar is trice, bha taigheadas ga thogail gu prìobhaideach, agus mar sin bha gainnead dealbhachaidh ann. Bha taighean loma-làn luchd-còmhnaidh, agus iad uile a’ pàigheadh shùimeannan àrda airson slumaichean de dhroch chàileachd. Bhiodh an teaghlach gu lèir gu tric a’ fuireach ann an aon seòmar, a’ sgaoileadh ghalaran mar am fiabhras ballach, a’ chaitheamh agus a’ bhuinneach-mhòr. Bha mòran dhiubh air ghluasad bhon an dùthaich do na mòr-bhailtean, an tòir air caitheamh-beatha nas fheàrr, rud a chuir barrachd cuideim air an taigheadas a bha ri fhaotainn.

41.	Dè cho slàn 's a tha Stòr C a’ mìneachadh nan adhbharan gun robh taigheadas de dhroch chàileachd ann am Breatainn ro 1900?
(Cleachd an stòr agus d’ fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)	6
42.	Mìnich na h-adhbharan airson gun deach còir-obrach am feabhas ann am factaraidhean aodaich fhìgte ro dheireadh 1914.	6
43.	Thoir cunntas air leasachadh an lìonra rèile ann am Breatainn.	4

Tha Stòran B agus C mu bhuaidh an rèile air a' chomann-shòisealta agus air an eaconamaidh.

Stòr B

Bha fàs nan loidhnichean-rèile a' ciallachadh gun deach barrachd theaghlaichean air cuairtean-latha agus air saor-làithean ri taobh na mara. Cha b' e dìreach ùine chur-seachadan air an robh an rèile a' toirt piseach. Fhuair iomadh uachdaran-fearainn buannachd asta, far an robh am fearann aca faisg air an loidhne-rèile bha barrachd dhaoine ga iarraidh agus mar sin b' fhiach e barrachd airgid. Bha tuathanaich cuideachd comasach air am bathar a reic aig prothaid nas fheàrr a chionn 's gun rachadh a ghiùlan nas luaithe.

Stòr C

A dh'aindeoin nam buannachdan, cha robh an rèile an-còmhnaidh gu leas a h-uile duine ann am Breatainn. Bha uachdarain ag agairt gun robh na h-oighreachdan brèagha aca air am milleadh le loidhnichean-rèile, agus mar thoradh air sin nach robh am fearann aca cho luachmhor. Fhuair teaghlaichean gun robh cosgaisean siubhail air an rèile glè dhaor, agus cha b' urrainn dhaibh ruigsinn air saor-làithean. Cuideachd, nuair nach robh trèanaichean a' ruith ris an uair, bha prothaidean nan tuathanach gan lùghdachadh a chionn 's gun deach measan is glasraich ùra a dholaidh.

44. Dèan coimeas eadar beachdan **Stòran B** agus **C** mu bhuaidh an rèile air a' chomann-shòisealta agus air an eaconamaidh.

4

(Dèan coimeas air na stòran san fharsaingeachd agus/no gu mionaideach.)

Tha Stòr D à leabhar-teacsa a chaidh a sgrìobhadh le eòlaiche-eachdraidh ann an 2015.

Stòr D

Bha Achd an Ath-leasachaidh 1832 air a' bhòt a thoirt do bharrachd fhireannaich sa mheadhan-chlas na riamh roimhe. Ach bha a' bhuidheann air an robh an t-ainm na Chartists ag iarraidh gun rachadh a' bhòt a leudachadh do bharrachd den obair-chlas. Bha na Chartists den bheachd gum b' e leudachadh na bhòt an aon dòigh san rachadh piseach a thoirt air cor-obrach agus iarrtasan bith-beò an obair-chlas. Chuir na Chartists air adhart 'Na Sia Puingean de Chairt an t-Sluaigh' dhan Phàrlamaid agus dh'iarr iad siostam bhòtaidh nas deamocrataigiche.

45. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr D** mar fhianais air Cairteachas.

5

(Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, **cò** sgrìobh e, **cuin** a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, **dè** tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

[Theirig a-nis gu ROINN 3 a' tòiseachadh air *duilleag 24*]

ROINN 2 — CO-THEACSAICHEAN: BREATAINN — 25 comharran

Pàirt E — A' dèanamh Breatainn Nuadh, 1880–1951

Feuch na còig ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

Tha Stòr A a' mìneachadh nan adhbharan airson gun do dh'atharraich beachdan mu bhochdainn ann am Breatainn.

Stòr A

Chaidh dùbhlán a thoirt do bheachdan laissez-faire, oir bha na rannsachaidhean a rinn Booth agus Rowntree a' nochdadh mar a bha bochdainn ann fad is farsaing air feadh Bhreatainn. Bha aithisgean air Lagh nam Bochd agus cion-cosnadh cuideachd a' sealltainn farsaingeachd bochdainn, rud a bha a' cur iongantais a bharrachd air cuid de luchd-poilitigs. Cuideachd, bha na 'Libearalaich ùra' a' cuideachadh le bhith a' brosnachadh barrachd taic airson cuideachadh stàite a bha a dhìth airson furtachd nam bochd. Air a chaochladh, bha beachdan Shamueil Smiles air fèin-chuideachadh a' còrdadh ri mòran. Bha obraichean le ùghdaran leithid Charles Dickens cuideachd a' cur ri agartas-cogais a' mheadhan-chlas mu chor bochdainn.

46. Dè cho slàn 's a tha **Stòr A** a' mìneachadh nan adhbharan gun do dh'atharraich beachdan mu bhochdainn ann am Breatainn? 6
(Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)
47. Mìnich na h-adhbharan airson gun robh cuid de na h-ath-leasachaidhean a thug na Libearalaich a-steach ann an 1906–1914 soirbheachail ann a bhith a' coileanadh feumalachdan poball Bhreatainn. 6
48. Thoir cunntas air na 'Còig Fuamhairean' a chaidh a chomharrachadh ann an Aithisg Beveridge ann an 1942. 4

Tha Stòran B agus C mu mar a thug na thachair rè àm a' chogaidh buaidh air beachdan mu bhochdainn.

Stòr B

Thug an Dàrna Cogadh Mòr saighdearan ri chèile bho iomadh suidheachadh, agus bha seo a' cruthachadh tuigse nas fheàrr air bochdainn ann am Breatainn. Bha rudeigin coltach ri sin a' tachairt air ais ann am Breatainn fhèin cuideachd. Bha ruagaidhean-adhair a' toirt air daoine bho dhiofar chlasaichean sòisealta a bhith a' gabhail fàsghadh ri chèile, agus bha seo a' meudachadh mothachadh bochdainn. Bha cuibhreannachadh cuideachd a' toirt buaidh air a' chomann-shòisealta leis a h-uile duine aig an aon ìre. Beartach no bochd, bha an t-aon chothrom aig a h-uile duine air biadh, agus bha seo a' stèidheachadh barrachd co-fhaireachdainn agus tuigse nas fheàrr mu dhaoine ann an èis.

Stòr C

Gu tric, bha fàsghadh ruagaidh-adhair fa leth aig an fheadhainn a bha beairteach, agus mar sin bha iad aineolach air na duilgheadasan a bha mu choinneimh nam bochd. Bha cothrom air biadh cuideachd a' cruthachadh sgaraidhean, oir b' urrainn do na beartich nithean a bharrachd a cheannach airson an teaghlaichean agus cha robh iad cuingealaichte le raiseanadh. Chunnacas diofaran fiù 's eadar saighdearan air an Loidhne Aghaidh. Cha robh oifigearan, a bha gu tric bho theaghlaichean beairteach, ach ainneamh a' measgachadh leis na saighdearan, a bha bhon obair-chlas, agus bha seo a' cuingealachadh nan gnàth-eòlasan a bha iad a' co-roinn agus an tuigse air bochdainn.

49. Dèan coimeas eadar beachdan **Stòran B** agus **C** mu mar a thug na thachair rè àm a' chogaidh buaidh air beachdan mu bhochdainn.

4

(Dèan coimeas air na stòran san fharsaingeachd agus/no gu mionaideach.)

Tha Stòr D à leabhar-teacsa a chaidh a sgrìobhadh le eòlaiche-eachdraidh ann an 2008.

Stòr D

Rè an Dàrna Cogaidh Mhòir, bha cion-cosnadh air cha mhòr a dhol a-mach à sealladh mar chuspair a chionn 's gun robh feum ann air a h-uile neach-obrach inbhich airson a' chogaidh. An dèidh a' chogaidh, bha e mar phrìomhachas airson an Riaghaltais Làbaraich a bhith a' nàiseantachadh nam prìomh ghnìomhachasan, rud a bha a' ciallachadh gun robh iad air an toirt fo smachd an riaghaltais. Chaidh dìoladh airgid a phàigheadh do shealbhadairean nan companaidhean agus na sealbhadairean earrannan aca airson na chaill iad. Thairis air ùine, chaidh airgead cìse a chleachdadh gus taic a thoirt do na gnìomhachasan seo, agus bha seo a' cuideachadh an riaghaltais a bhith a' cumail smachd air an eaconamaidh agus fastadh.

50. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr D** mar fhianais air ath-leasachaidhean an Riaghaltais Làbaraich a thaobh nàiseantachadh agus fastadh, 1945–1951.

5

(Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, **cò** sgrìobh e, **cuin** a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, **dè** tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

[Theirig a-nis gu ROINN 3 a' tòiseachadh air *duilleag 24*]

Pàirt A — A' Chrois agus an Corran: Cogaidhean na Croise, 1071–1192

Feuch na **ceithir** ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

51. Mìnich na h-adhbharan airson gun robh caistealan cudromach sna meadhan-aoisean. 6
52. Dè an ìre gum b' e neartan nan Ridirean-croise am prìomh adhbhar airson soirbheachas a' Chiad Chogadh Croise? 9
- (Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus **tòiseachadh** agus an uair sin **measadh cothromach** a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu **co-dhùnadh reusanta**.)

Tha Stòr A à cunntas a chaidh a sgrìobhadh le Crìosdaidh ann an 1187.

Stòr A

A-nis, innsidh mi dhut mu dheidhinn Rìgh Guy de Lusignan agus an t-arm a bha aige. Chaidh ionnsaigh a dhèanamh air na Crìosdaidhean leis na Muslamaich agus iad a' fàgail gus cobhair a thoirt gu Tiberias. Cho luath 's a bha arm nan Ridirean-croise gun chothrom air uisge, thug Saladin òrdugh don luchd-bogha aige ionnsaigh a dhèanamh orra bho mhoch gu meadhan-latha. Las Saladin teintean gus nach rachadh aig na Crìosdaidhean a dhol air adhart gu ruige an uisge. Goirid an dèidh a' bhlàir, thuit Rìoghachd Ierusalem.

53. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr A** mar fhianais air na thachair rè Blàr Hattin. 5
- (Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, **cò** sgrìobh e, **cuin** a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, **dè** tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

Tha Stòr B a' toirt cunntas air soirbheachasan armailteach Ridseird I.

Stòr B

Nuair a ràinig Ridseard sèist Acre, chaidh fàilte a chur air le fiù 's barrachd gairdeachais na bhathar air a chur air Philip. Bha pìoban gan seinn, bha fion ga dhòrtadh agus bha òrain gan gabhail. Bha Ridseard air 25 birlinnean a thoirt leis agus chuir e air dòigh iom-chuairteachadh mara, a' leigeil gort air a' bhaile. Ghlac bàtaichean Ridseird airgead is uidheaman nam Muslamach, a chleachd e gus an t-arm aige a neartachadh. Gu luath, thug e air na Ridirean-croise buill-airm sèistidh a thogail gus ballachan Acre a thoirt a-nuas. Chaidh Ridseard air adhart gu bhith air ceann na h-ionnsaighe a thug buaidh aig a' cheann thall air na Muslamaich aig Blàr Arsuf.

54. Dè cho slàn 's a tha **Stòr B** a' toirt cunntas air soirbheasan armailteach Ridseird I? 6
- (Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)

Pàirt B — ‘Tì agus Saorsa’: Ar-a-mach Ameireaga, 1774–1783

Feuch na **ceithir** ceistean a leanas a’ cleachdadh d’ fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

55. Mìnich na h-adhbharan airson gun robh luchd-colonachd Ameireaga mì-thoilichte le laghan a chaidh a thoirt a-steach le riaghaltas Bhreatainn. 6
56. Dè an ìre gum b'e na h-argamaidean aig Tom Paine am prìomh adhbhar gun robh co-fhaireachdainn aig feadhainn ann am Breatainn ri Ameireaga ann an Cogadh na Neo-eisimeileachd? 9
- (Bu chòir dhut d’ fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus **tòiseachadh** agus an uair sin **measadh cothromach** a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu **co-dhùnadh reusanta**.)

Tha Stòr A à litir a chaidh a sgrìobhadh le oifigear Ameireaganach ann an 1776.

Stòr A

A thaobh staid an airm againn, tha e doirbh ri innse. Tha dìth diosaplain air cuid de na fir, agus tha seo air iomadh leòn adhbharachadh mar thoradh air gunnaichean a bhith air an cleachdadh gu mì-chùramach. Chan eil e cho fallain sa champa; tha mòran ann nach eil freagarrach airson dleastanas air sàilleibh droch fhuachdan. Tha àireamhan mòra den mhailisidh air na puist aca a thrèigsinn, agus tha seo gar fàgail lag. Tha sinn an dùil gum faigh sinn òrdughan a-nochd agus gun gluais sinn a-mach a-màireach.

57. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr A** mar fhianais air na duilgheadasan a bha aig na saighdearan Ameireaganach rè Cogadh na Neo-eisimeileachd. 5
- (Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, **cò** sgrìobh e, **cuin** a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, **dè** tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

Tha Stòr B a’ toirt cunntas air na thachair rè Blàr Yorktown.

Stòr B

Chaidh Cornwallis gu tuath a dh'ionnsaigh Virginia agus, san Lùnastal 1781, agus thòisich e air ionad a thogail aig Yorktown. Ràinig an co-fheachd aig Washington, san robh 16,000 Frangach agus Ameireaganach, agus chuir iad am baile fo shèist. Bha Washington air an gnothach a phlanadh gu foirfe. Bha Cornwallis is na fir aige air an glacadh air an leth-eilean Yorktown. Ràinig soithichean Frangach agus shabaid iad an aghaidh a’ chabhlaich Bhreatannaich, rud a thug smachd cudromach do na Frangaich air Chesapeake Bay. An dèidh sèist a mhair trì seachdainean, ghèill Cornwallis ri Washington. Dh'atharraich Yorktown cùrsa a’ chogaidh airson nan Ameireaganach.

58. Dè cho slàn 's a tha **Stòr B** a’ toirt cunntas air na thachair rè Blàr Yorktown? 6
- (Cleachd an stòr agus d’ fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)

Pàirt C — Na SA, 1850–1880

Feuch na **ceithir** ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

59. Mìnich na h-adhbharan airson gun robh siubhal chun an Iar doirbh do luchd-tuineachaidh. 6
60. Dè an ìre gum b' e taghadh Abraham Lincoln am prìomh adhbhar airson briseadh a-mach a' chogaidh chatharra? 9
- (Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus **tòiseachadh** agus an uair sin **measadh cothromach** a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu co-dhùnadh reusanta.)

Tha Stòr A à artaigil pàipear-naidheachd a chaidh a sgrìobhadh le neach-naidheachd bhon Tuath ann an 1869.

Stòr A

B' e Ath-thogail an ùine 1865–1877 an dèidh a' Chogaidh Chatharra. Rè na h-ùine seo, bha stàitean a' Cho-chaidreachais fo smachd an riaghaltais fheadarail. Bha seo na adhbhar diomb am measg cuid de mhuinntir na Deas, a stèidhich buidhnean leithid an Ku Klux Klan, a bha a' bagairt gum biodh iad a' murt luchd-poilitigs Poblachdach a bha a' toirt taic do dh'Ath-thogail. Bha iad gu follaiseach a' toirt ionnsaigh air, no fiù 's a' marbhadh, dhaoine Dubha a bha a' feuchainn ri bhòt a chur no na ceadan ùra aca a chur an gnìomh san fhollais. Ghearain mòran de mhuinntir gheal à Deas gu follaiseach gun robh Ath-thogail na chùis-irioslachaidh dhaibh.

61. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr A** mar fhianais mu fhrith-ghluasad ri Ath-thogail. 5
- (Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, **cò** sgrìobh e, **cuin** a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, **dè** tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

Tha Stòr B a' toirt cunntas air na thachair rè Casgradh Sand Creek.

Stòr B

Ann an tòir air òr is airgead, b' fheudar do iomadh mèinnear agus an teaghlaichean siubhal tro fhearainn nan Tùsanach Ameireaganach, rud a bha a' cur buaireadh air beatha nan Tùsanach. Thuirte cuid de na cinn-fhine gun robh iad càirdeil ris an riaghaltas ranntaireach gheal, agus chaidh tairgse a thoirt dhaibh gum biodh iad air an dìon leis na gearastanan faisg air làimh. Bha mu 500 Tùsanach Ameireaganach a' campachadh ann an Sand Creek agus bha iad air brataichean nan Stàitean Aonaichte a chur an àird, a' creidsinn gun robh iad fo dhìon saighdearan nan Stàitean Aonaichte. Air madainn 29 Samhain 1864, a' dearmad a' gheallaidh a rinneadh mu dhìon, thug mu 700 saighdear nan Stàitean Aonaichte ionnsaigh air a' champa. Chaidh mu 220 Tùsanach Ameireaganach a mharbhadh.

62. Dè cho slàn 's a tha **Stòr B** a' toirt cunntas air na thachair rè Casgradh Sand Creek? 6
- (Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)

Pàirt D — Hitler agus a' Ghearmailt Nadsaidheach, 1919–1939

Feuch na ceithir ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

63. Minich na h-adhbharan airson gun robh mòran Ghearmailteach an aghaidh Cùmhnant Versailles. 6
64. Dè an ìre gum b' e eagal am prìomh adhbhar gum b' urrainn do na Nadsaidhich cumhachd a dhaingneachadh sa Ghearmailt, 1933–1934? 9
- (Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus **tòiseachadh** agus an uair sin **measadh cothromach** a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu **co-dhùnadh reusanta**.)

Tha Stòr A à sgrìobhainn oifigeil a chaidh a sgrìobhadh le oifigear SS ann an 1938.

Stòr A

Tha am fiosrachadh seo ga chur thugaibh an dèidh na h-ionnsaigh air oifigeach an riaghaltais Ghearmailtich ann am Paris. Feumaidh cinn a' phoilis am fiosrachadh-stiùiridh seo a chur sa bhad gu ceannardan ionadail Nadsaidheach. Feumar sionagogan a losgadh chun an làir, mura bheil cunnart ann gun toir an teine buaidh air na togalaichean timcheall. Feumar fireannaich lùdhach fhallain a chur an grèim agus a chur gu campaichean-cruinneachaidh. Ach chan fhaodar saoranaich chèin a shàrachadh no ionnsaigh a dhèanamh orra mar phàirt de na gnìomhan seo. Faodar taighean lùdhach a leagail cuideachd.

65. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr A** mar fhianais air mar a chaidh daoine lùdhach a làimhseachadh sa Ghearmailt Nadsaidhich. 5
- (Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, **cò** sgrìobh e, **cuin** a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, **dè** tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

Tha Stòr B a' toirt cunntas air dreuchd bhoireannach sa Ghearmailt Nadsaidhich.

Stòr B

Rè nan 1920an, bha beatha agus còraichean bhoireannach air atharrachadh air feadh na Roinn Eòrpa, a' gabhail a-steach sa Ghearmailt. Ach bha mòran Nadsaidheach airson 's gun tigeadh seo gu crìch. Bha iasadan rim faotainn gus boireannaich òga a bhrosnachadh a bhith a' lorg fear a phòsadh iad. Dh'fhàs e nas dorra a dhol gu oilthigh, leis nach robh ach 10% de na h-àitichean rim faotainn airson bhoireannach. Chaidh boireannaich a chasg bho bhith ag obair ann an dreuchdan leithid bhrìtheamhan agus luchd-lagha. Ach, ro dheireadh nan 1930an, bha barrachd bhoireannach ann an obair air sàilleibh gainnead luchd-obrach sa Ghearmailt.

66. Dè cho slàn 's a tha **Stòr B** a' toirt cunntas air an dreuchd a bh' aig boireannaich sa Ghearmailt Nadsaidhich? 6
- (Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)

Pàirt E — A' Bhratach Dhearg: Lenin agus Ar-a-mach na Ruis, 1894–1921

Feuch na **ceithir** ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

67. Mìnich na h-adhbharan airson gum b' e luchd-tuatha agus luchd-obrach gnìomhachail mì-thoilichte san Ruis ro 1905. 6
68. Dè an ìre gum b' e mì-fhèillmhorachd an Tsar am prìomh adhbhar airson Ar-a-mach 1905? (Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus **tòiseachadh** agus an uair sin **measadh cothromach** a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu **co-dhùnadh reusanta**.) 9

Tha Stòr A à leabhar-latha a chaidh a sgrìobhadh le neach-tadhail cèin a thadhail air an Ruis ann an 1917.

Stòr A

Chaidh an Riaghaltas Sealadach a stèidheachadh an dèidh don Tsar a dhreuchd a leigeil dheth. Tha iad a' dèanamh deagh adhartas a dh'ionnsaigh deamocrasaidh le bhith a' cur air bhonn seanadh agus a' toirt seachad còir air saor-labhairt. Ach tha e glè dhoirbh aran a lorg sna mòr-bhailtean agus tha a' phrìs glè àrd. Tha teaghlaichean beairteach diombach gum feum iad na nithean as prìseile aca a reic airson tighinn beò. Tha mì-thoileachas ann fad is farsaing gu bheilear air fàilligeadh air freagairt ri iarrtasan dhaoine, gu h-àraid a thaobh toirt fearann don luchd-tuatha.

69. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr A** mar fhianais air na h-adhbharan airson gun do dh'fhàillig an Riaghaltas Sealadach. 5
- (Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, **cò** sgrìobh e, **cuin** a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, **dè** tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

Tha Stòr B a' toirt cunntas air tilleadh Lenin agus air Teusais a' Ghiblein.

Stòr B

Mus do thill Lenin, bha e air a bhith a' fuireach ann an Zurich, san Eilbheis. Bha an ceannardas Boilseabhach air fàilte a chur air dòigh dha aig stèisean Fionnlainn ann am Petrograd. Sa Ghiblean 1917, ràinig Lenin Petrograd agus thàinig luchd-obrach, saighdearan agus seòladairean gus coinneachadh ris. Bha tòrr den t-sluagh a' togail shròlan is brataichean dearga. Dh'èigh Lenin ris an t-sluagh, 'Guma fada buan ar-a-mach Shòisealach an t-saoghail'. Bhiodh Ar-a-mach na Dàmhair a lean ag adhbharachadh cogadh catharra anns an do bhàsaich mòran dhaoine.

70. Dè cho slàn 's a tha **Stòr B** a' toirt cunntas air tilleadh Lenin agus Teusais a' Ghiblein? (Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.) 6

Pàirt F — Mussolini agus Eadailt nam Faisisteach, 1919–1939

Feuch na **ceithir** ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

71. Mìnich na h-adhbharan airson gun robh na Faisistich comasach air mòran Eadailteach a thàladh gu ruige 1925. 6
72. Dè cho soirbheachail 's a bha poileasaidhean eaconamach Mhussolini? 9
(Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus **tòiseachadh** agus an uair sin **measadh cothromach** a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu **co-dhùnadh reusanta**.)

Tha Stòr A à òraid a thugadh le Ìmpire Abyssinia Haile Selassie ann an 1936.

Stòr A

Chan eil ceann-stàite sam bith air labhairt ri seanadh Lìg nan Nàiseanan an seo roimhe, ach tha mi den bheachd gum feum mi sin a dhèanamh a-nis gus fios a thoirt thugaibh air na tachartasan seo. San Dàmhair, thug an Eadailt ionnsaigh oirnn le saighdearan a chaidh a ghluasad à Eritrea agus Somaliland. Aig toiseach na h-ionnsaigh aca, leag itealain Eadailteach bomaichean gas-deòir air na feachdan agam. Tha na h-Eadailtich cuideachd air feuchainn ri gas-mustaird a chleachdadh ach, gu fortanach, cha robh an ro-innleachd seo èifeachdach idir. Tha mi ag iarraidh gun dèan an saoghal gnìomh gus a' mhiann-còmhraig seo a chasg.

73. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr A** mar fhianais air na thachair rè ionnsaigh nan Eadailteach air Abyssinia. 5
(Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, **cò** sgrìobh e, **cuin** a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, **dè** tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

Tha Stòr B a' toirt cunntas air mar a chleachd an stàit Fhaisisteach eagal agus eaglachadh.

Stòr B

B' e amas Mhussolini smachd iomlan Faisisteach fhaighinn air beatha nan Eadailteach. Bha sguadaichean Lèintean-dubha a' dochann nan co-fharpaisich phoilitigeach a sheas an aghaidh nam Faisisteach. Bha na Lèintean-dubha a' sparradh air an nàimhdean a bhith ag òl ola-castoir measgaichte le peatroil, a dh'fhaodadh tinneas dona no bàs adhbharachadh. Chuir na Faisistich an grèim dusanan dhaoine a bha fo amharas a bhith nam mafiosi ann an Sicilia. Bha Eadailtich air am brosnachadh càineadh a dhèanamh air an co-shaoranaich agus, mar sin, bha daoine daonnan cùramach mu na bha iad ag ràdh. Bha ro-innleachdan nam Faisisteach glè choltach ris na bhathar a' cleachdadh sa Ghearmailt Nadsaidhich.

74. Dè cho slàn 's a tha **Stòr B** a' toirt cunntas air mar a chleachd an stàit Fhaisisteach eagal agus eaglachadh? 6
(Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)

Pàirt G — Saor mu dheireadh? Còraichean Catharra anns na SA, 1918–1968

Feuch na **ceithir** ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

75. Mìnich na h-adhbharan airson gun robh beachdan atharrachail a thaobh in-imrichean sna Stàitean Aonaichte gu ruige 1928.

6

76. Dè an ìre gum b' e na laghan 'Jim Crow' am prìomh adhbhar gun do dh'imrich Ameireaganaich Dhubha gu Tuath ro 1945?

9

(Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus **tòiseachadh** agus an uair sin **measadh cothromach** a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu **co-dhùnadh reusanta**.)

Tha Stòr A à òraid a thugadh le Martin Luther King Òg, ann an 1955.

Stòr A

Diardaoin sa chaidh, bha Rosa Parks air a toirt don phrìosan a chionn 's gun do dhiùlt i an suidheachan aice a thoirt do neach geal. 'S i neach finealta a tha sa Bh-ph Rosa Parks, agus chan urrainn do dhuine sam bith teagamh a chur na beusan no air a dealas Crìosdail. Mar sin, airson ar n-aonachd a thaisbeanadh, bidh sinne a' diùltadh busaichean a' mhòr-bhaile a ghabhail ann am Montgomery gus am bi iad air an dì-sgarachadh. Tha sinn air seirbheisean tagsaidh a chur air dòigh a bhios rim faotainn airson a h-uile neach-togail-fianais a tha a' cur feum air còmh-dhail don àite-obrach aca.

77. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha Stòr A mar fhianais air na thachair rè Boycott nam Busaichean ann am Montgomery.

5

(Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, **cò** sgrìobh e, **cuin** a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, **dè** tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

Tha Stòr B a' toirt cunntas air beachdan air Malcolm X.

Stòr B

Bha Malcolm X riaslach air na fianaisean-dùbhlain neo-ainneartach, oir bha e den bheachd nach robh iad a' toirt piseach air beatha nan Ameireaganach Dubha a bha a' fuireach ann an ghettos a' chinn a Tuath. Chleachd Malcolm X pàipearan-naidheachd, rèidio agus telebhisean gus luchd-amais a ruigsinn leis na h-òraidean sgileil aige. Bha e den bheachd gum bu chòir do dh'Ameireaganaich Dhubha a bhith deònach ainneart a chleachdadh gus an saorsa fhaighinn. Bha Malcolm X a' searmonachadh cuideachd gum bu chòir do dh'Ameireaganaich Dhubha an t-airgead aca a chosg ann an gnothachasan a bha air an sealbhachadh le daoine Dubha gus barrachd cumhachd eaconamach a chosnadh. A bharrachd air sin, bha e ag iarraidh gum biodh Ameireaganaich Dhubha a' cur air dòigh buidhnean coimhearsnachd gus piseach a thoirt air am beatha fhèin.

78. Dè cho slàn 's a tha Stòr B a' toirt cunntas air beachdan air Malcolm X?

6

(Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)

Pàirt H — Sìtheachadh agus an t-Slighe gu Cogadh, 1918–1939

Feuch na **ceithir** ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

79. Mìnich na h-adhbharan airson gun do dh'fhàillig Lìg nan Nàiseanan air cuid de na h-amasan aca a choileanadh gu ruige 1933. 6
80. Dè cho soirbheachail 's a bha poileasaidh cèin nan Nadsaidheach eadar 1935 agus 1938? 9
(Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus **tòiseachadh** agus an uair sin **measadh cothromach** a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu **co-dhùnadh reusanta**.)

Tha **Stòr A** à òraid a thugadh le Prìomhaire Bhreatainn, Neville Chamberlain, ann an 1937.

Stòr A

Bha e fìor, mar a thugadh fa-near le Ceannardan Luchd-obrach an Dìon, nach robh sinn deiseil gu h-ionmhasail airson cogadh leis a' Ghearmailt nar n-aonar. 'S i an Fhraing an caraid as cudromaiche againn. Ach tha feachd-adhair na Frainge fada bho bhith riarachail, agus dh'fhaodadh ùine mhòr a dhol seachad mus urrainn dhaibh mòran cuideachaidh a thoirt dhuinn. 'S e an cumhachd aig a bheil an neart as motha Stàitean Aonaichte Ameireaga. Ach chan eil na h-Ameireaganaich air miann sam bith a nochdadh gun tigeadh iad an sàs ann an gnothaichean Eòrpach.

81. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr A** mar fhianais air na h-adhbharan airson gun do ghabh Chamberlain ri poileasaidh sìtheachaidh. 5
(Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, **cò** sgrìobh e, **cuin** a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, **dè** tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

Tha **Stòr B** a' toirt cunntas air Cùmhnant na Stàilinn, 1939.

Stòr B

Bha Cùmhnant na Stàilinn aig an toiseach na chaidreachas dìonadach. Bha an tionndadh mu dheireadh dheth na chòrdadh armailteach agus poilitigeach a bha a' foirmeileachadh a' chaidreachais eadar an Ròimh agus Berlin. Bha soidhnigeadh a' Chùmhnaint ag àrdachadh nam frìonasan le Breatainn agus an Fhraing, agus chuir seo ris a' cho-dhùnadh aca poileasaidh sìtheachaidh a thrèigsinn. Bha an Cùmhnant mar phàirt den phlana aig Hitler a bhith ag ullachadh airson còmhrag leis na Caidreabhaich. Bha na h-amasan nas fharsainge sa phoileasaidh chèin aig Mussolini ceangailte, sa mhòr-chuid, ri leudachadh ranntair na h-Eadailte agus a' meudachadh a chliù phearsanta. Bha dùthchannan eile san Roinn Eòrpa cuideachd a' dèanamh chaidreachasan aig an àm seo.

82. Dè cho slàn 's a tha **Stòr B** a' toirt cunntas air Cùmhnant na Stàilinn, 1939? 6
(Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)

Pàirt I — An Dàrna Cogadh Mòr, 1939–1945

Feuch na ceithir ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

83. Mìnich na h-adhbharan airson gun robh an ro-innleachd Ghearmailteach airson Blitzkrieg cho soirbheachail, 1939–1943. 6

84. Dè an ìre gum b' e cosnadh buannachd armailteach am prìomh adhbhar airson gun tug Iapan ionnsaigh air Pearl Harbor? 9

(Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus tòiseachadh agus an uair sin measadh cothromach a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu co-dhùnadh reusanta.)

Tha Stòr A à litir a chaidh a sgrìobhadh le neach a bha roimhe na phrìosanach ann an campa-cruinneachaidh ann an 1945.

Stòr A

Ann an 1941, bha sinn air ar toirt air falbh bho mo dhachaigh leis a' phoileas. Chaidh mo theaghlach is mi fhìn a chur air bòrd trèan agus chaidh sparradh oirnn an uair sin coiseachd gus faighinn don champa. Nuair a ràinig sinn an campa, chaidh sparradh orm mo ghruag a bhith air a bearradh. Bha daoine sna campaichean bho iomadh dùthaich air feadh na Roinn Eòrpa. Rè an latha, bha diofar obraichean agam, a' gabhail a-steach ann am factaraidhean agus ann an cuaraidhean. Air an oidhche, bha sinn fuar oir cha robh againn ach plangaidean beaga airson ar còmhachadh.

85. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha Stòr B mar fhianais air na thachair ri prìosanaich ann an campaichean-cruinneachaidh. 5

(Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an seòrsa stòir a th' ann, cò sgrìobh e, cuin a sgrìobh iad e, carson a sgrìobh iad e, dè tha e ag ràdh agus dè chaidh fhàgail às.)

Tha Stòr B a' toirt cunntas air na h-ionnsaighean atamach a rinn na Stàitean Aonaichte air Iapan ann an 1945.

Stòr B

Le gèilleadh nan Nadsaidheach sa Chèitean 1945, thàinig an Dàrna Cogadh Mòr san Roinn Eòrpa gu crìch, ach chùim an t-sabaid a' dol ann an àitichean eile. San Iuchar 1945, bha na Stàitean Aonaichte air boma atamach fheuchainn gu soirbheachail. Chuir Ameireaga romhpa gun dèanadh iad ionnsaigh air dà mhòr-bhaile Iapanach san robh goireasan armailteach cudromach. Air 6 Lùnastal 1945, chleachd Ameireaga an seòrsa boma ùr seo air Hiroshima, mòr-bhaile costail ann an Iapan. Chaidh a' chiad bhoma a leagail leis an itealan armailteach Ameireaganach, Enola Gay. Mar thoradh air na h-ionnsaighean seo, sgaoil teintean gu luath timcheall air a' bhaile uile.

86. Dè cho slàn 's a tha Stòr B a' toirt cunntas air na h-ionnsaighean atamach a rinn na Stàitean Aonaichte air Iapan ann an 1945? 6

(Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)

Pàirt J — An Cogadh Fuar, 1945–1989

Feuch na **ceithir** ceistean a leanas a' cleachdadh d' fhiosrachaidh fhèin agus fiosrachadh bho na stòran far a bheil sin iomchaidh.

87. Mìnich na h-adhbharan airson gun robh còmhrag ann an Coiria, 1950–1953. 6
88. Dè an ìre gum b' e cuideaman air Khrushchev san Ruis fhèin am prìomh adhbhar airson Èiginn Astais Chiùba? 9
- (Bu chòir dhut d' fhiosrachadh fhèin a chleachdadh gus **tòiseachadh** agus an uair sin **measadh cothromach** a dhèanamh air buaidh diofar fhactaran agus tighinn gu **co-dhùnadh reusanta**.)

Tha **Stòr A** à òraid a thugadh le Ceann-suidhe Johnson ann an 1967.

Stòr A

Tha mi air tighinn an seo airson bruidhinn ribh mu Bhietnam. Tha Ameireaganaich tìr-ghràdhach ann nach eil tuilleadh a' toirt taic don dòigh sa bheil sinn air leth mhillean fireannach òg a chur gu cogadh ann am Bhietnam. Tha ar caidreabhaich, na Bhietnamaich a Deas, air sabaid gu gaisgeil, ach is gann gur urrainn dhaibh dèiligeadh ri ionnsaigh bhon Tuath. Tha na Vietcong a' cleachdadh ro-innleachdan guerilla agus a' seachnadh ionnsaighean aig sgèile mhòr a chionn 's nach biodh iad soirbheachail sna batail sin. Cha robh fireannaich nas gaisgeile ann riamh na an fheadhainn a tha a' giùlan nan dathan againn ann am Bhietnam aig an dearbh uair seo.

89. Dèan measadh air dè cho feumail 's a tha **Stòr A** mar fhianais air na h-adhbharan airson gun do dh'fhàillig air na Stàitean Aonaichte mì-bhuaidh a thoirt air na Vietcong. 5
- (Is dòcha gum bi thu airson iomradh a thoirt air dè an **seòrsa** stòir a th' ann, **cò** sgrìobh e, **cuin** a sgrìobh iad e, **carson** a sgrìobh iad e, **dè** tha e ag ràdh agus dè **chaidh fhàgail às**.)

Tha **Stòr B** a' toirt cunntas air cosgais eaconamach na rèise armailtich.

Stòr B

Ged a bha e cuideachail ann a bhith ag adhartachadh an teicneòlais, bha an Cogadh Fuar na eallach air iomadh dùthaich. Air feadh na rèise armailtich, chosg an t-Aonadh Sobhieteach barrachd is 20% den bhuidseat nàiseanta aca air gnothaichean armailteach. Chaidh armailtean niucasach a thogail leis an dà thaobh aig cosgais mhòr, ach bha cosgais a bharrachd ann airson an cumail tèarainte. Bha na pròiseactan seo, agus mòran eile coltach riutha, ag ath-thrèorachadh airgead bho dhèanamh bìdh agus prògraman shochairan sòisealta. Cha b' urrainn don Cheann-suidhe Johnson an Sàr Chomann-sòisealta a chur an gnìomh air sàilleibh cosgais na rèise armailtich.

90. Dè cho slàn 's a tha **Stòr B** a' toirt cunntas air cosgais eaconamach na rèise armailtich? 6
- (Cleachd an stòr agus d' fhiosrachadh fhèin gus tighinn gu co-dhùnadh.)

[CRÌOCH A' PHÀIPEIR]

[DUILLEAG BHÀN]

NA SGRÌOBH AIR AN DUILLEIG SEO

[DUILLEAG BHÀN]

NA SGRÌOBH AIR AN DUILLEIG SEO

[DUILLEAG BHÀN]

NA SGRÌOBH AIR AN DUILLEIG SEO